

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 14 augusti 1914 kl. 5 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av väckt motion
om ändring av § 56 regeringsformen.*

Närvarande: herrar Edén, Clason, K. J. Ekman, Mannheimer, von Geijer, Kjellén, Stadener, Olof Olsson, von Mentzer, von Bahr, August Ljunggren, Jansson i Djursåtra, Räf*, Waldén, Leander, Beckman, Lundström från Göteborg, Janson i Bråten, Hallén och Sterne*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 94, har herr *Karl Johan Ekman* hemställt, »att riksdagen ville antaga att vila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse av § 56 regeringsformen:

§ 56.

I vilken ordning — — — — — (lika med nuvarande lydelsen)
— — — — — i riksdagsordningen.

Under riksdagens, dess kamrars eller utskotts överläggningar och beslut må icke i något fall komma fråga om konungamaktens eller folkrepresentationens avskaffande.»

Rörande de skäl, motionären åberopat till stöd för sin hemställan, hänvisas till motionen.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet erinrar därom, att vid 1912 års riksdag herr Ekman väckte en motion i enahanda syfte som det, vilket föranlett samma motio-

närs nu föreliggande framställning. I sagda motion yrkades, att till § 55 i riksdagsordningen skulle göras ett tillägg av innehåll, att förslag, som åsyftade konungamaktens eller folkrepresentationens upphävande icke finge i riksdagen väckas. Motionen avstyrktes av konstitutionsutskottet i dess däröver avgivna utlåtande, nr 41. Mot utskottets utlåtande anförde visserligen nio av utskottets medlemmar avvikande meningar i två till utlåtandet fogade reservationer. Ingendera reservationen yrkade emellertid bifall till motionärens förslag, och den ena av dem, om vilken sju ledamöter förenat sig, avstyrkte uttryckligen detsamma, ehuru med annan motivering än utskottet. Motionen blev också av riksdagen avslagen, i båda kamrarna utan votering.

I sitt ovanberörda utlåtande yttrade 1912 års konstitutionsutskott, sedan utskottet till en början förklarat sig finna förslaget formellt otillfredsställande, följande: »Men herr Ekmans förslag skulle också, om det bleve genomfört, till sina verkningar bliva föga effektivt. Då det nämligen endast undantager *upphävandet* av konungamakt och folkrepresentation från området för motionsrättens utövande, men däremot tillstodjer vilka förändringar som helst uti dessa institutioners natur och beskaffenhet, så skulle uppenbarligen den grundlagsbestämmelse, som av herr Ekman föreslagits, icke kunna förhindra förslag om dylika förändringar av så genomgripande art, att de i själva verket närma sig ett upphävande. För övrigt skulle, om den nu föreslagna bestämmelsen infördes i grundlagen, alltid just denna bestämmelse kunna bli föremål för motion om ändring eller upphävande, vilket likaledes i realiteten skulle möjliggöra sådana överläggningar om ifrågavarande institutioner, som motionären vill förebygga.»

Vad 1912 års konstitutionsutskott sålunda anført äger uppenbarligen tillämplighet jämväl med avseende å herr Ekmans nu ifrågavarande förslag. Därutöver kan tilläggas, att, då detta sistnämnda enligt sin ordalydelse vill förhindra, ej blott att *beslut* inom riksdagen fattas rörande angivna frågor, utan även att desamma på något sätt beröras i kamrars eller utskotts *överläggningar*, ett lagfästade av motionärens förslag skulle innebära en inskränkning av den en riksdagsman i allmänhet tillkommande rätt att fritt utlåta sig över förefallande spörsmål, som skulle binda hans yttrandefrihet inom vida trängre gränser än de, som gälla för medborgare utom riksdagen. En dylik inskränkning skulle svårligen låta försvara sig.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att herr K. J. Ekmans ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 augusti 1914.

På utskottets vägnar:

NILS EDÉN.

Reservationer:

dels av herrar *Clason, von Geijer, Beckman* från Linköping och *Lundström* från Göteborg vilka ansett, att utskottet måtte hemställa om bifall till motionen;

dels av herr *K. J. Ekman*, som, med instämmande av herrar *Kjellén* och *von Mentzer* anfört:

Ehuru jag icke hyser den ringaste tvekan om riktigheten och grundlagsenligheten av den ståndpunkt, som klart och bestämt hävdar, att det är mot grundlagen, även i dess nuvarande lydelse, stridande att i riksdagen till överläggning och prövning upptaga förslag om konungamaktens eller riksdagsmaktens avskaffande, har jag likväl föreslagit ett uttryckligt stadgande härom, enär erfarenheten visat, att ett *förtydligande* av grundlagens rätta förstånd och mening härutinnan är erforderligt till skydd mot misstolkning.

Det av mig nu framlagda förslaget går i visst hänseende vidsträcktare än det i samma syfte år 1912 framlagda, i det att förslaget nu icke är inriktat blott på förhindrande därav, att motioner eller eljest förslag rörande ifrågavarande institutioners avskaffande väckas, utan åsyftar närmast och direkt att förhindra, att frågor därom över huvud få i vad sammanhang som helst förekomma under riksdagens överläggningar eller bliva föremål för dess beslut. Därmed har den väsentligaste av de utav 1912 års konstitutionsutskott mot förslaget gjorda invändningarna blivit undanryckt. Då utskottet likväl nu åter upprepar samma invändning, finnes därför intet fog. Förslaget är nämligen nu så avfattat, att därigenom förebygges all diskussion om ifrågavarande institutioners upphävande i vad sammanhang som helst, således även i sammanhang med fråga om upphävande av själva det nu ifrågavarande stadgandet.

Det är endast mot ett ifrågasatt *upphävande* av konungamakt eller folkrepresentation som förslaget vänder sig; ty en sådan fråga ligger uppenbarligen utom författningens ram. Men att inom denna ram förändringar av författningen kunna diskuteras och bliva föremål för riksdagens beslut är en självklar sak. Däruti *behöver icke* ligga någon obehörig demonstration mot någondera av de historiskt givna grundvalar, på vilka författningen vilar.

Slutligen bör anmärkas, att det föreslagna stadgandet ingalunda innebär någon inskränkning av den yttrandefrihet, som författningens tillkommer en riksdagsman. Denna yttrandefrihet är enligt riksdagsordningen § 52 inskränkt till de ämnen »som under överläggning komma»; men då frågan om t. ex. konungamaktens avskaffande och republikens införande icke kan i grundlagsenlig ordning, d. v. s. genom sammanstående beslut av Konung och riksdag, prövas och avgöras, är det tydligt, att frågan härom icke hör till de ämnen, som kunna komma under riksdagens överläggning. Ett avklippande av diskussionen därom inkräktar sålunda icke på minsta sätt på den varje riksdagsman i grundlag tillförsäkrade yttrandefriheten. Att denna yttrandefrihet icke utan vidare sammanfaller med den yttrandefrihet, som tillkommer medborgare utom riksdagen, framgår, utom av R. O. § 52, jämväl av andra grundlagsstadganden, t. ex. R. F. §§ 90 och 107 m. fl.

På grund av vad sålunda blivit anfört hemställer jag,

att riksdagen ville bifalla den i ämnet väckta motionen.
